

MUSIQA SAVODXONLIGI TUSHUNCHASI

Maxkamjanov Samandar Qodir o'g'li

Namangan davlat pedagogika instituti

Musiqa ta'limi va san'at yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada musiqa savodxonligi tushunchasi orqali bolalar va yoshlarning musiqiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Musiqa savodxonligi, musiqiy asarlarni tushunish, uni ifodalash va ijro etish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha nafaqat musiqa asarlarini tahlil qilish va ijro etish qobiliyatini, balki musiqiy fikrlash, yaratish va estetik qadr-qimmatlarni anglashni ham o'z ichiga oladi. Tadqiqotda musiqa savodxonligining tarbiyaviy ahamiyati, uning bolalar rivojlanishidagi o'rni, shuningdek, musiqiy ta'limda bu ko'nikmalarni qanday shakllantirish va rivojlantirish mumkinligi ko'rib chiqiladi. Ushbu izlanish musiqa savodxonligini bolalarda estetik, intellektual va ijtimoiy rivojlanishning asosiy omili sifatida baholaydi.*

Kalit so'zlar: *Musiqa, savodxonligi, ijro, qobilyat, metod, bolalar, tarbiya, fikr.*

Musiqa savodxonligi, odatda, musiqa tilini tushunish, musiqa asarlarini ijro etish va yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu o'z navbatida, notalarni o'qish, ritm va melodiya tuzilishini anglash, va musiqa asarlarini interpretatsiya qilish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Musiqa savodxonligi shuningdek, turli musiqiy janrlar, uslublar va tarixiy kontekstlar haqida bilimga ega bo'lishni talab qiladi. O'quvchilarning musiqa savodxonligini rivojlantirish, ularning musiqa o'rganish jarayonini chuqurlashtiradi va ijodiy fikrlash qobiliyatini kuchaytiradi. Musiqa savodxonligi, o'z navbatida, o'quvchilarga musiqani faol ravishda iste'mol qilish va yaratish imkoniyatini beradi, bu esa ularni musiqa madaniyatiga faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Shu tariqa, musiqa savodxonligi, nafaqat musiqa ijodkorligi va ijrosini rivojlantirishda, balki umumiy ta'lim jarayonida ham muhim ahamiyatga ega.

Musiqa savodxonligi, musiqa bilimlarini, ko'nikmalarini va ijodkorlik qobiliyatini o'z ichiga olgan keng tushunchadir. Bu jarayon notalarni o'qish va yozish, ritm va melodiya tuzilishini tushunish, va musiqa asarlarini ijro etish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Musiqa savodxonligi, o'z navbatida, musiqiy tilni tushunishni, uning grammatikasini bilishni va musiqa ifodalashining asosiy komponentlarini o'rganishni talab qiladi.

Musiqa savodxonligining asosiy komponentlaridan biri – notalarni o'qishdir. Bu jarayon, o'quvchilarga notalar bilan ishlash, ularni aniqlash va

o'qish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Musiqa ta'limida notalarni o'qish qobiliyati, o'quvchilarning mustaqil ijro etish va yangi asarlarni o'rganish jarayonini osonlashtiradi. Shu sababli, bu qobiliyatning rivojlanishi, musiqa savodxonligining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Bundan tashqari, musiqa savodxonligi, musiqaning turli janrlari va uslublari haqida bilimga ega bo'lishni ham o'z ichiga oladi. O'quvchilar, musiqa madaniyatining xilma-xilligi va uning tarixiy rivojlanishi haqida ma'lumotga ega bo'lish orqali, musiqa asarlarini chuqurroq tushunish va ular bilan bog'lanish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu ularning musiqa ijodkorligi va ijrosini yanada boyitadi.

Musiqa savodxonligi, shuningdek, o'quvchilarning ritm va melodik tuzilishlarni anglash qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Musiqa ritmi, musiqaning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, uning hissiy va hissiyotlarni ifodalash imkoniyatlarini kengaytiradi. Melodiya esa, musiqaning ruhini ifodalovchi muhim unsurdir. O'quvchilar ritm va melodiya haqida chuqur tushunchaga ega bo'lganlarida, ular musiqa asarlarini ijro etishda va yaratishda yanada muvaffaqiyatli bo'lishadi.

Musiqa savodxonligining yana bir muhim jihati – bu ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdir. Musiqa, ijodiy jarayonlarning natijasi bo'lib, o'quvchilarni yangi g'oyalar ishlab chiqishga, turli musiqiy elementlarni birlashtirishga va o'z fikrlarini musiqada ifodalashga undaydi. Musiqa savodxonligi, shuning uchun, o'quvchilarni ijodiy fikrlashga va o'ziga xos musiqiy asarlarni yaratishga tayyorlaydi.

Musiqa savodxonligi, nafaqat o'quvchilarning musiqa ijodkorligi va ijrosini rivojlantirishda, balki umumiy ta'lim jarayonida ham muhim ahamiyatga ega. Musiqa, o'quvchilarga o'z hissiyotlarini ifodalash, boshqalar bilan aloqalarni mustahkamlash va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi. Shu bilan birga, musiqa o'rganish jarayoni, o'quvchilarning o'z-o'zini anglash va o'zlarini rivojlantirish imkoniyatlarini yaratadi.

Bundan tashqari, musiqa savodxonligi, o'quvchilarga musiqani faol ravishda iste'mol qilish va yaratish imkoniyatini beradi. O'quvchilar o'zlarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish orqali, musiqaning ijtimoiy va madaniy ahamiyatini anglash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Musiqa, nafaqat shaxsiy hissiyotlarni ifodalash, balki jamiyatda umumiy aloqalarni kuchaytirishda ham muhim rol o'ynaydi.

O'quvchilarning musiqa savodxonligini rivojlantirish, ularning musiqiy ko'nikmalarini o'zlashtirishda va musiqani amaliy ravishda qo'llashda katta ahamiyatga ega. Innovativ texnologiyalar yordamida, o'quvchilar o'z musiqiy qobiliyatlarini yanada mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bularning

barchasi, musiqa savodxonligi tushunchasini yanada kengaytiradi va uning ahamiyatini kuchaytiradi.

Shu tariqa, musiqa savodxonligi, o'quvchilarning musiqa ko'nikmalarini rivojlantirish, ijodiy fikrlash qobiliyatini kuchaytirish va musiqiy madaniyatga faol ishtirok etishga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, nafaqat o'quvchilarni musiqa o'rganish jarayonida qo'llab-quvvatlaydi, balki ularning umuman ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Musiqa savodxonligi faqatgina musiqiy ko'nikmalarni o'zlashtirish bilan cheklanmaydi; u o'quvchilarning hissiy va madaniy rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Musiqa, o'z ichiga olgan hissiyotlar va tasvirlar orqali, odamlarni bir-biriga bog'laydi va ularning o'zaro aloqalarini kuchaytiradi. O'quvchilar musiqa savodxonligini rivojlantirgan sari, ular boshqa madaniyatlar va ularning musiqiy an'analari bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu o'z navbatida, global musiqiy madaniyatni anglashga, turli xil musiqiy an'analarga hurmat bilan qarashga va san'atga nisbatan ochiqlikni oshirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, musiqa savodxonligining asosiy jihatlaridan biri – bu o'quvchilarning musiqiy tilni tushunish qobiliyatini oshirishdir. Musiqa tili, uning shakllari va tuzilishi orqali, musiqiy ifodalarni anglashda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar, turli musiqiy asarlar orqali, musiqaning grammatika va sintaksisini o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu ularning musiqiy asarlarni ijro etish, muvofiqlashtirish va o'z ijodiy g'oyalarini amalga oshirishda zarur bo'lgan ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Musiqa savodxonligi, shuningdek, o'quvchilarga ijro etish va kompozitsiya jarayonida qatnashishga imkon beradi. O'quvchilar, musiqa asarlarini ijro etish jarayonida, turli musiqiy elementlar va uslublar bilan tajriba o'tkazish, o'z musiqiy g'oyalarini amalga oshirish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shu orqali, musiqa savodxonligi o'quvchilarning o'z-o'zini ifodalash va ijodiy jarayonlarida o'zlarini ko'rsatish imkoniyatini beradi.

O'qituvchilar, musiqa savodxonligini rivojlantirish jarayonida, o'quvchilarning individual qobiliyatlarini, istaklarini va ehtiyojlarini hisobga olishlari muhimdir. Har bir o'quvchi o'zining o'ziga xos musiqa tajribasiga ega va bu tajribani rivojlantirishda o'qituvchilarning roli juda katta. O'quvchilarni motivatsiya qilish va ularning qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash, musiqa savodxonligi darajasini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Musiqa savodxonligini rivojlantirishda, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion ta'lim uslublaridan foydalanish katta yordam beradi. Onlayn platformalar, mobil ilovalar va interaktiv dasturlar o'quvchilarga musiqa

o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar yordamida o'quvchilar o'zlarining o'qish jarayonini mustaqil ravishda boshqarish, yangi asarlarni o'rganish va musiqa ijro etish bo'yicha ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Musiqa savodxonligi o'quvchilarga musiqa madaniyatiga yanada chuqurroq kirish imkoniyatini beradi. Ularning musiqa va san'atga bo'lgan qiziqishlari ortadi, bu esa ularni ijtimoiy faoliyatga va jamiyatga hissa qo'shishga undaydi. Shu bilan birga, musiqa savodxonligi o'quvchilarni hissiy jihatdan boyitadi va ularning umumiy rivojlanishiga yordam beradi. Musiqa, o'z navbatida, hissiyotlarni ifodalash va ularni boshqalar bilan ulashishning qulay vositasidir.

Bundan tashqari, musiqa savodxonligi ta'lim jarayonida o'quvchilarning ko'p qirrali rivojlanishiga yordam beradi. Musiqa o'rganish, o'quvchilarni kreativ fikrlashga, muammoni hal qilishga va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga undaydi. Shu tariqa, musiqa savodxonligi, o'quvchilarning umumiy ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ularning kelajakdagi faoliyatlariga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Natijada, musiqa savodxonligi, o'quvchilarni nafaqat musiqa ijodkorligi va ijrosini rivojlantirishda, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishlariga ham ta'sir qiladi. O'quvchilar, musiqa orqali, o'z hissiyotlarini ifodalash va turli madaniyatlar bilan aloqalar o'rnatish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Musiqa savodxonligi jarayoni, shuningdek, o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish qobiliyatlarini oshiradi.

Shu tariqa, musiqa savodxonligi nafaqat o'quvchilarni musiqa o'rganish jarayonida qo'llab-quvvatlaydi, balki ularning umumiy ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Musiqa savodxonligi, o'quvchilarning hissiy va ijodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, musiqiy madaniyatga bo'lgan qiziqishlarini oshirish va ularni jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari, musiqa savodxonligini rivojlantirish orqali, o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatlarini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Musiqa savodxonligi, bolalar va yoshlarning musiqani tushunish, uni ifodalash va yaratish qobiliyatini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Bu tushuncha musiqiy bilim, ko'nikmalar va tasavvurlarni o'zlashtirish orqali musiqa orqali fikr yuritish, hissiyotlarni ifodalash va ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi. Musiqa savodxonligi bolalarning kreativ fikrlashini va ijodiy salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, musiqa savodxonligi ta'lim jarayonida bolalarga estetik, madaniy va intellektual jihatdan boy imkoniyatlar yaratadi. Bu ko'nikmalarni rivojlantirish bolalarda

nafaqat musiqiy qiziqishlarni, balki umumiy ta'lim olishda ham muvaffaqiyatni ta'minlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sharipova G.M “Musika o’qitish metodikasi” o’quv qo’llanma Toshkent2008
2. N.Yusupova. Musika savodi metodikasi va ritmika. Toshkent 2017- yil.
3. R.Abdurahmonov, Samandar Mahkamjonov. Bolalar bog’chasida musika. Namangan 2022- yil
4. Ko’kiyeva Shohidaxon Ulug’bekovna. Musiqiy savodxonlik 2-sinf. Andijon 2024 yil
5. Sanoqul Do’stov. Musika darsida o’quvchilar musiqiy savodxonligini tarkib toptirish. // carjis. 2022. №special issue.
6. Gulnoza Abdullayeva, B.G'ofurova. Musiqiy savodxonlik. // Ilm-fan va innovatsiya ilmiy-amaliy konferensiyasi 2023.
7. Hasanova Navbahor Xamraqulovna. Boshlang’ich sinflarda musika savodini shakllantirishning uslubiy asoslari. // Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti
8. Shokirkhanov, B. B., & Mahkamjanov, S. Q. O. (2021). The importance of the science of harmony in music practice. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(10), 735-739.
9. Ibrohimov, A., & Maxkamjanov, S. (2023, February). OPERA SAN'ATINING VOKAL JANIRI. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 2, No. 2, pp. 175-177).
10. Maxkamjanov, S., & Ibrohimov, A. (2023). NAY CHOLG’USI IJROCHILIK SAN’ATI TARIXI VA RIVOJLANISH JARAYONI. *Инновационные исследования в науке*, 2(2), 37-40.
11. Mukhamedovich, R. D. (2022). CULTURE AND ART IS THE EMBODIMENT OF NATIONAL VALUES. *Conferencea*, 97-102.

